

แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Guidelines for Creating Happiness Using Buddhist Principles of the
Salakdai Sub-district Community Mueang Surin District,
Surin Province

พระครูภักตธรรมนิทัศน์, พระมหาพจน์ สุวโจ, พระมหาถนอม อานนุโธ
Phrakhru Phattarathamnithat, Phramaha Phocana Suvaco,
Phramaha Thanorm Arando
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: phrakhru.phattarathamnithat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษาพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสุขทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน และ 3) เสนอแนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าชุมชนขาดความน่าเชื่อถือไว้วางใจกัน ไม่เกื้อกูลกัน และขาดความสามัคคี โดยเฉพาะผู้นำและสมาชิกบางคนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่เข้าร่วมประชุมตามวาระ จึงมีความคิดไม่ตรงกัน ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความน่าเชื่อถือ บางครั้งรับฟังข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียวหรือสื่อสารไม่เข้าใจกัน จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และชุมชนขาดการส่งเคราะห์เกื้อกูลกัน มีความคิดเห็นแก่ตัว เอรัดเอาเปรียบ ชิงดีชิงเด่นกัน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีปัญหาด้านการครองชีพ ต้องดิ้นรนขวนขวายหางานทำ เป็นสาเหตุทำให้ขาดความสามัคคีกัน

2. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสุข ประกอบด้วย 1) ศีล 5 2) สังคหวัตถุ 4 และ 3) สาราณียธรรม 6

3. แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 1) หลักศีล 5 พบว่า การรักษาศีล 5 ครบถ้วนทุกข้อสามารถทำให้ชุมชนสงบสุข ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่สร้างความวุ่นวาย เพราะไม่มีการละเมิดสิทธิผู้อื่น ทุกคนในชุมชนควรมองว่าศีล 5 เป็นคุณธรรมพื้นฐานสามารถปฏิบัติได้ทุกคน และเป็น

ได้รับบทความ: 26 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2567; ตอรับตีพิมพ์: 22 กุมภาพันธ์ 2567

Received: December 26, 2023; Revised: February 18, 2024; Accepted: February 22, 2024

หน้าที่ของทุกคนในชุมชนต้องร่วมมือกันปฏิบัติ 2) หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า เป็นหลักธรรมอันดีงามของสังคม เพราะสามารถสร้างชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเกื้อกูลกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พร้อมมีความปรารถนาดีต่อกัน เป็นหลักธรรมเกื้อกูลต่อการสร้างความสามัคคีของชุมชน และ 3) หลักสาราณียธรรม 6 พบว่า เป็นหลักธรรมเหมาะสมกับสังคม เพราะสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมชุมชนให้สร้างความน่าเชื่อถือกันและกัน มีความเกื้อกูล เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน มีความสามัคคีและพึ่งพาอาศัยกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลักธรรมเหล่านี้ควรมีการส่งเสริมและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม เพื่อความผาสุกและความดีงามของชุมชน

คำสำคัญ: การสร้างสุข, แนวทางการสร้างสุข, หลักพุทธธรรม, ชุมชนตำบลสลักได

Abstract

The purpose of this research were: 1) study the problems of the Salak Dai Subdistrict community. Mueang Surin District Surin Province 2) study Buddhism regarding creating social happiness in living together and 3) propose guidelines for creating happiness using Buddhist principles of the Salak Dai Subdistrict community. Mueang Surin District Surin Province. This research is qualitative field research. By studying and analyzing information from the Tripitaka, commentary, documents, and related academic works. Then present the information in the form of descriptive and analytical writing.

The research results found that:

1. Problems of the community in Salak Dai Subdistrict Mueang Surin District Surin Province found that communities lacked trust in each other. They don't support each other. and lack of unity In particular, some leaders and members lack responsibility for their duties. Not attending the meeting according to the agenda So there are disagreements. causing most members to lack credibility. Sometimes listening to only one side of the news Or they don't understand each other. until leading to conflict and the community lacks mutual support have selfish thoughts exploit compete with each other. In addition, the community also has problems in making a living. Had to struggle hard to find work. It causes a lack of unity.

2. The principles of Buddhism related to creating happiness include 1) the 5 precepts, 2) the 4 saṅgaha vatthu, and 3) the 6 Saraniyadhamma.

3. Guidelines for creating happiness using Buddhist principles of the Salakdai Subdistrict community Mueang Surin District Surin Province consists of 1) 5 precepts. It was found that keeping all 5 precepts is complete. can make the

community peaceful don't quarrel. Don't create chaos. Because there is no violation of the rights of others. Everyone in the community should view the 5 precepts as basic morality that everyone can practice. And it is the duty of everyone in the community to work together to do so. 2) Principles of Sangha Vatthu 4 found to be good principles of society. Because the community can be built into a society of mutual support. Be generous to each other. Ready to have good wishes for each other It is a Dhamma principle supporting the creation of community unity and 3) Saraniyadhamma Principle 6 found to be a Dhamma principle appropriate to society. Because it can be put into practice appropriately can promote communities to build trust with each other. There is support. understand each other accept each other's differences. There is unity and dependence on each other. and help each other these principles should be promoted and applied appropriately. For the welfare and goodness of the community.

Keywords: Creating Happiness, Guidelines for Creating Happiness, Buddhist Principle, Salakdai Sub-district Community

1. บทนำ

จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานจังหวัดหนึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ สันนิษฐานได้ว่าเป็นพื้นที่ที่เคยมีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เมื่อประมาณ 2,500 ปีล่วงมาแล้วในสมัยที่พวกขอมเรืองอำนาจอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลงเมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้าง จนกลายเป็นป่าอยู่จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2306 หลวงสุรินทร์ภักดี (เชียงปุม) ซึ่งเดิมเป็นหัวหน้าหมู่บ้านเมืองที่ ได้ขอให้เจ้าเมืองพิมายกราบบังคมทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่มาตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านคูประทาย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิเหมาะสม มีกำแพงค่ายคูน้ำล้อมรอบ 2 ชั้น มีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การ ประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ต่อมาหลวงสุรินทร์ภักดีได้กระทำ ความดีความชอบเป็นที่โปรดปราน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านคูประทายเป็น “เมืองประทายสมันต์” และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทร์ภักดี เป็น “พระสุรินทร์ภักดี ศรีณรงค์จางวาง” ให้เป็นเจ้าเมืองปกครอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2329) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองประทายสมันต์” เป็น “เมืองสุรินทร์” ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง เมืองสุรินทร์มี เจ้าเมืองปกครองสืบเชื้อสายกันมารวม 11 คน จนถึง พ.ศ. 2451 ได้มีการปรับปรุงระบบบริหาร ราชการแผ่นดินเป็นแบบเทศาภิบาล ส่วนกลางจึงได้แต่งตั้งพระกรุงศรีบุรีรักษ์ (สุม สุมานนท์) มาดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดหรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นคนแรกของเมืองสุรินทร์

สุรินทร์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรือ "อีสานใต้" มีชื่อเสียงด้านการเลี้ยงช้าง การทอผ้าไหม ข้าวหอมมะลิสุรินทร์ มีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์และภาษา อาทิ เขมร กูย และลาว (ไทยอีสาน) มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 11 และมีพื้นที่กว้างเป็นอันดับที่ 24 ของประเทศไทย สมัยทวารวดี พบมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาก่อนแล้วในดินแดนแถบอีสานใต้ ไปจนถึงบริเวณแถบอีสานกลางโดยชนชาติแรก ๆ ที่ได้เข้าอาศัยอยู่ชาติพันธุ์ตระกูลมอญ ละว้า ลัวะ และขอม สมัยอาณาจักรขอมรุ่งเรือง ราวพุทธศตวรรษที่ 16-18 เป็นต้นมา ซึ่งชาวขอมเป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมในแถบดินแดน อีสานใต้ และแถบลาว สยาม กัมพูชา และญวน (แผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2563), 2563: 1)

ตำบลสลักไดเป็นตำบลเก่าแก่แห่งหนึ่งในหลายชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ ดูจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่สูง มีคูเมืองล้อมรอบหมู่บ้านสลักได ซึ่งเป็นที่ดอนน้ำไม่ท่วม มีกำแพงเก่ารอบหมู่บ้าน บางส่วนได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุแล้ว ประมาณปี พ.ศ. 2410 ทางการได้แต่งตั้งพระภิเบสวงศา (เพชร) มาเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านคนแรก ต่อมามีการตั้งหมู่บ้านเพิ่ม โดยขึ้นตรงกับบ้านสลักได และได้ยกฐานะขึ้นเป็นตำบลสลักไดมีหลวงราชวรวิหาร สมบัติ (เกณท์ ผลินธร) เป็นกำนันตำบลสลักไดคนแรก ปัจจุบันตำบลสลักไดอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านสลักได หมู่ที่ 2 บ้านกันแสง หมู่ที่ 3 บ้านทง หมู่ที่ 4 บ้านตระแบก หมู่ที่ 5 บ้านประปิต หมู่ที่ 6 บ้านเสม็ดน้อย หมู่ที่ 7 บ้านตะบัล หมู่ที่ 8 บ้านตะวัน หมู่ที่ 9 บ้านเสม็ดใหญ่ หมู่ที่ 10 บ้านโคกบุรณ หมู่ที่ 11 บ้านปวงตึก หมู่ที่ 12 บ้านบุตาดิ หมู่ที่ 13 บ้านโคกกระชาย หมู่ที่ 14 บ้านโคกเพชร หมู่ที่ 15 บ้านตะเสา และ หมู่ที่ 16 บ้านจะแกเอน (องค์การบริหารส่วนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าว จะทำให้เห็นว่าชุมชนตำบลสลักไดมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็น ชุมชนเขมร ชุมชนลาว ชุมชนส่วยหรือกูย เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ก่อเกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์และศาสนา ประชาชนในบริบทเขตพื้นที่ตำบลสลักได ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ยึดหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือแบบแผนของการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมอันดีงาม มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก แต่ละกลุ่มล้วนมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่เด่นชัด โดยยึดหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแบบในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนดังกล่าวด้วยการที่ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายย่อมมีอุปสรรคและปัญหามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองที่เกิดจากความแตกต่างกันทางความคิด ค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ ของสังคม เมื่อมีผู้คนที่มีความหลากหลายทางภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก การประกอบสัมมาอาชีพรวมทั้งการดำรงชีพของชุมชนย่อมมีอุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ดังนี้ 1) ปัญหาการขาดความน่าเชื่อถือไว้วางใจกัน 2) ปัญหาความไม่เกื้อกูลกัน และ 3) ปัญหาการขาดความสามัคคี เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อช่วยแก้ปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้วยหลักพุทธธรรม ดังนี้ คือ 1) ศีล 5 2) สังคหวัตถุ 4 และ 3) สาราณียธรรม 6 เป็นแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสุขทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร

ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2539 อรรถกถา หนังสือเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ภายในประเทศรวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัย แนวทางการสร้างสุขในชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 16 หมู่บ้าน คือ บ้านสลักได บ้านกันแสง บ้านทง บ้านตระแบก บ้านประปืด บ้านเสม็ดน้อย บ้านตะบัน บ้านตะวัน บ้านเสม็ดใหญ่ บ้านโคกบุรณ บ้านปวงตึก บ้านบุตาดี บ้านโคกกระชาย บ้านโคกเพชร บ้านตะเสา บ้านจะแกโกน ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยคัดเลือกกลุ่มพื้นที่เป้าหมายแบบเจาะจง เพราะชุมชนมีความโดดเด่นในการอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายชนชาติ หลายภาษาและประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมทั้งการปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาวิจัยแนวทางการสร้างสุขในชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ รวมทั้งหมด 25 รูป/คน ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มพระสงฆ์

จำนวน 5 รูป

- 2) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน
 3) กลุ่มตัวแทนชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/นักวิชาการ จำนวน 15 คน
 รวมเป็น 25 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยภาคสนาม คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อความที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อความที่มีความชัดเจนตายตัว หรือกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีคำถามที่เป็นมาตรฐาน กล่าวคือเป็นกระบวนการวิธีสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อความที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างมีความยืดหยุ่นและมีการนำคำสำคัญ มาใช้ประกอบในการชี้แนะในกระบวนการสัมภาษณ์ โดยที่ลักษณะของคำถามเช่นว่านี้สามารถที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำหรือให้มีความสอดคล้องกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยหรือผู้ให้ สัมภาษณ์แต่ละคนหรือตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมืออีกครั้ง ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์
2. ติดต่อบริษัทประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแบบสอบถามไปสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก หรือแบบแผนหลักที่พบในข้อมูล ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อย ของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ในระหว่างดำเนินการดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้นำเนื้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการพรรณนาข้อมูลตาม

ปรากฏการณ์ร่วมด้วย เพื่อแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะ ในการกำหนดสาระสำคัญของศึกษาแนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรม ของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

3.6 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในการอยู่ร่วมกัน มีหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ ชุมชนเขมร ชุมชนลาว ชุมชนส่วยหรือกวย ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และมีความหลากหลายทางภาษา รวมทั้งวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตด้วย จากความหลากหลายดังกล่าว จึงทำให้เกิดสภาพปัญหาของชุมชน ดังนี้ คนในชุมชนขาดความเชื่อถือไว้วางใจกัน ไม่เกื้อกูลกัน และขาดความสามัคคี เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีหลายชาติพันธุ์ที่อยู่อาศัยร่วมกัน โดยประชาชนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน แต่มีบางชุมชน บางกลุ่ม บางคน ที่ขาดความรับผิดชอบหน้าที่ และตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งในระดับผู้นำ ขาดการประชุมเป็นเนืองนิตย์ตามหลักอธิปไตยธรรม ตลอดจนมีความคิดไม่ตรงกัน จึงทำให้ประชาชนขาดความไว้วางใจกัน มีการรับฟังข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียว หรือไม่มีการสื่อสารที่ชัดเจน จึงนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม ชุมชน ขาดความสงเคราะห์เกื้อกูลกัน มีความคิดเห็นแก่ตัว เหวี่ยง เหวี่ยง ชิงดีชิงเด่นกัน คนในชุมชนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกในครอบครัวตนเอง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ จึงทำให้สังคม ชุมชน ขาดความสามัคคีต่อกัน

4.2 พุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสุขทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสุข ประกอบด้วย

1. **หลักศีล 5** หลักความสำคัญของศีล 5 คือช่วยเป็นเกราะกำบัง เป็นอาวุธ เป็นธรรมที่คุ้มครองคนในสังคมให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เพราะผู้ที่พร้อมแล้วด้วยศีลย่อมเจริญในทุก ๆ ด้าน และเปี่ยมไปด้วยความสงบทางกาย วาจา ศีลจึงเป็นเสมือนกฎหมายในทางศาสนา ที่คอยเป็นตัวส่งเสริมกฎหมายบ้านเมืองให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ศีลยังควบคุมความประพฤติของคนมิให้พลาดถลาลงในความชั่ว ศีล 5 จึงจัดเป็นหลักปฏิบัติขั้นมูลฐานที่จะนำไปสู่ความสงบของจิตใจ ถ้าหากความสะอาดทางกายและวาจามีแล้ว สังคม ชุมชนอยู่ร่วมกันมีความสุข

ในความเข้าใจของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลักศีล 5 คือ กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันของสังคมเพื่อให้เกิดสันติสุข เป็นหลักธรรมที่สำคัญ

ต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน ศีล 5 เป็นหลักธรรมในการปฏิบัติเพื่องดเว้นจากการกระทำผิดทางกาย ทางวาจา ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ มิให้ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เป็นข้อห้ามในลำดับเบื้องต้น ซึ่งเป็นหลักคุณธรรมพื้นฐานของชาวพุทธ นอกจากนี้ ศีล ยังแปลว่า ปกติ หรือกติกาที่บุคคลจะต้องระวัง รักษาตามเพศและตามฐานะ การรักษาศีลเป็นการเพียรพยายามเพื่อจะระงับโทษทางกายและวาจา

2. หลักสังคหวัตถุ 4 หลักความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 คือ เป็นหลักธรรมใช้ในการครองเรือน การคบหามิตรสหาย การช่วยเหลือกิจการสาธารณะ และการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องดำเนินเพื่อความสามัคคีและเกื้อกูล ทำให้คนในชุมชนรู้จักการให้ การเสียสละ ได้แก่ ทาน เป็นคนพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง ได้แก่ ปิยวาจา การช่วยเหลือประโยชน์ของผู้อื่น ได้แก่ อุตถจริยา รู้รักสามัคคีในหมู่คณะ ปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลาย ได้แก่ สมานตตตา ธรรมสี่ประการนี้ทำให้สังคม ชุมชน อยู่ร่วมกันด้วยความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูลและสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน นำชุมชนสู่ความสงบสุข เกิดความสามัคคีของสังคม

ในความเข้าใจของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ คือหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกมิตรและช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง ในสังคม ชุมชน

3. หลักสารณียธรรม 6 หลักความสำคัญของสารณียธรรม 6 คือหลักธรรมการสร้างสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน เป็นหลักเสริมสร้างให้สังคมปฏิบัติในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันตามความจำเป็นและเหมาะสมให้กับสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรักสามัคคีในชุมชน ไม่ทะเลาะวิวาท เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันเดียวกัน เป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ เป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่ว่าร้าย ทั้งความคิด คำพูด และการกระทำ

ในความเข้าใจของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ คือธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน เมตตาทายกรรม คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ เมตตาตวจีกรรม คือช่วยบอกแจ้งสั่งสอน สิ่งที่เป็นประโยชน์ เมตตาโมกกรรม คือตั้งจิตปรารถนาดี สาธารณโภคี คือเมื่อได้สิ่งใดมาด้วยชอบธรรมก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปัน สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์ เสมอกัน คือความประพฤติสุจริต ทิณฺฐีสสามัญญตา มีทิณฺฐิตีงาม เสมอกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือมีความเห็นชอบร่วมกัน เมื่อชุมชนระลึกถึงกัน จะทำให้มีความเคารพกัน ช่วยเหลือกันและพร้อมเพรียงกัน เป็นไปเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกันไม่ให้ทะเลาะวิวาทกัน นำไปสู่ความสามัคคีปรองดอง

4.3 แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรม ของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้วยการปฏิบัติตามหลักศีล 5 หลักสังคหวัตถุธรรม และหลักสาราณียธรรม ที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ ความเกื้อกูล และความสามัคคี อันนำไปสู่การสร้างสุขในชุมชน เพราะการอาศัยอยู่ในสังคมชุมชนต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสกว่า ผู้มีธรรมอันสมบูรณ์แล้วย่อมมีความเอื้ออาทรกัน ทำให้ชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันโดยความรักความสามัคคีไม่ทะเลาะกัน อยู่ร่วมกันด้วยการใช้วาจาที่สุภาพมีความเป็นจริง และพูดถ้อยคำที่มีประโยชน์ น่าเชื่อถือ ไม่กระทบกับผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ ความสุขทั้งปวง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยนี้ สามารถอภิปรายผล แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้ดังนี้

5.1 สภาพปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์

1. สภาพปัญหาด้านขาดความน่าเชื่อถือไว้ใจกัน

ชุมชนในตำบลสลักไดนั้น เป็นชุมชนที่อยู่แบบพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างมีความสุข แต่มีคนส่วนน้อยหรือบางกลุ่มที่ขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล มีความเห็นแก่ตัว ขาดความรับผิดชอบ มีความลำเอียง ผู้คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วม เกิดความขัดแย้งกัน ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ขาดการมีกิจกรรมร่วมกันในการแก้ไขปัญหา การพูดที่ไม่ตรงกับกรกระทำ การละเลยต่อสังคมส่วนรวม การที่ไม่เคยแสดงความมีน้ำใจต่อคนรอบข้าง มีความหวาดระแวงต่อกันในชุมชน ไม่เชื่อใจและไม่ไว้วางใจกัน จึงทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ มีความอิจฉากัน ไม่แยกแยะว่าสิ่งไหนควรหรือสิ่งไหนไม่ควรทำ มีการวางตัวที่ไม่ค่อยเหมาะสม มีการแบ่งเป็นพรรคเป็นพวก ไม่มีความจริงใจต่อกัน ผู้นำไม่จริงจังในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน และประชาชนด้วยกันเองมีการพูดจาใส่ร้ายกันโดยฟังมาอีกอย่างหนึ่งแล้วนำไปพูดต่ออีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริง จึงทำให้ขาดความเชื่อถือไว้ใจกัน ซึ่งสอดคล้องกับฐานิสร์ พันธุ์ครุฑ (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นกับความคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน” สรุปความได้ว่า ปัจจัยความเชื่อมั่นด้านความซื่อสัตย์/ซื่อตรง ด้านความไว้วางใจ/ความน่าเชื่อถือ ด้านการเปิดเผยและความตรงไปตรงมา ด้านการเห็นใจและการเอาใจใส่ และด้านการใช้อำนาจ มีผลต่อการคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน โดยปัจจัยทั้งหมดนี้มีผลในเชิงบวกต่อการคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมด้านต่าง ๆ

เช่น ด้านความสามารถ/สมรรถนะ ด้านความซื่อสัตย์/ซื่อตรง ด้านความไว้วางใจ/ความน่าเชื่อถือ ด้านการเปิดเผยและความตรงไปตรงมา ด้านการเห็นใจและความเอาใจใส่ และด้านการใช้อำนาจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อันจะสามารถให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจต่อกระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น

2. สภาพปัญหาด้านการไม่เกื้อกูลกัน

ปัญหาของคนบางกลุ่มที่เกิดจากความขัดแย้งไม่เข้าใจกัน เกิดความสัมพันธ์ที่เพิกเฉยและไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การวางตนไม่เหมาะสม ทำตัวชอบเอาใจเอาเปรียบ แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง การไม่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน คนในชุมชนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกในครอบครัวตนเอง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ จึงทำให้ขาดคุณธรรมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เพราะความเห็นแก่ตัวของคนบางกลุ่ม ที่ขาดความเสียสละและขาดความมีน้ำใจ ก่อเกิดการแข่งขันเพื่อผลประโยชน์

3. สภาพปัญหาด้านความสามัคคี

สภาพปัญหาของชุมชนในตำบลสลักได้นั้น โดยปกติเป็นชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน แต่มีคนส่วนน้อยที่ขาดความสามัคคี คือมีความขัดแย้งกับคนในชุมชน ขาดการบ่มเพาะในความรักความสามัคคี พร่องในคุณธรรมจริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าการเสียสละเพื่อส่วนรวมและเพื่อสังคม มีการเอาใจเอาเปรียบ ไม่เคารพในการแสดงออกทางความคิดเห็นของผู้อื่น ขาดความยุติธรรมในสังคม มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ความคิดเห็นแตกแยก เนื่องจากคนในชุมชนขาดความรัก ความเมตตา และการขาดปียวาจาที่ไพเราะ ชุมชนจึงขาดการบูรณาการจัดกิจกรรมร่วม กันในชุมชนกับวัด ทั้งขาดการประชุมที่ต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในชุมชนมีน้อย ไม่ค่อยมีจิตสำนึกในการรู้จักสามัคคีพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริสุตา ธนาวาณิชยกุล ปารีญา ราพา และฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู (2566: 8) ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาสภาพความรักสามัคคี พบว่า 1) ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจพบว่าในการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจของคนในชุมชนมีค่าเฉลี่ยในระดับเดียวกันคือ อยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านสูงสุดมีค่าเฉลี่ย 3.97 แสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานส่วนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการวางแผนการดำเนินงานในกิจกรรมของหมู่บ้านนั้น เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนมากกว่าให้คนในชุมชน 2) ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาชุมชนพบว่าถ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านจะช่วยส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในชุมชน อยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 4.24 แสดงให้เห็นว่ามีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านขึ้นประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก และเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรักสามัคคี โดยมีข้อสังเกตได้จากคนที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านเป็นอย่างมาก 3) ปัจจัยการได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพบว่า คนในชุมชนมีความเห็นว่า

ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาความรักความสามัคคี คนในชุมชนได้
สังเกตเห็นถึงประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34

5.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสุขทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน

ชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีความเข้าใจในความหมาย
และความสำคัญของศีล 5 สังคหวัตถุ 4 และสาราณียธรรม 6 เป็นอย่างดี เช่นศีล 5 หมายถึง
หลักธรรมพื้นฐานที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ให้ปวงชนได้ปฏิบัติตามคำสอนของ
พระพุทธศาสนา ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ มิให้ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นเจตนาความ
ตั้งใจที่จะงดเว้นจากการทุจริต 3 และวจีทุจริต 4 เป็นหลักธรรมของปวงชนที่ต้องปฏิบัติตาม
ข้อบัญญัติ 5 ประการ คือ 1) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดทำลายชีวิตของสัตว์ใหญ่ 2) งดเว้นจาก
การลักทรัพย์ ไม่ขโมยของที่ไม่ใช่ของตน 3) งดเว้นจากการประพฤตินอกใจ ไม่ยุ่งกับบุคคลที่
ไม่ใช่สามีภรรยาตน 4) งดเว้นจากการพูดเท็จ ไม่ควรพูดโกหกจนเป็นนิสัย และ 5) งดเว้นจาก
การเสพสุราเมรัย การดื่มเหล้าทำให้เกิดความประมาท อันเกิดการสูญเสียสิ่งทั้งปวง เนื่องจาก
ศีล 5 เป็นหลักธรรมพุทธศาสนิกชนทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายและความสำคัญได้เป็นอย่างดี
เพราะได้รับการซึมซับ อบรมสั่งสอน มาตั้งแต่วัยเยาว์ที่สามารถสื่อสารได้ตอบโต้ ซึ่งสอดคล้องกับ
สุภาพรรณ ณ บางช้าง และคณะ (2529: 22) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้
ในการพัฒนาชนบท” ผลการวิจัยพบว่า การที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาให้คนในชุมชนมีเจต
คติและพฤติกรรมอย่างน้อยที่สุดในระดับศีล 5 และธรรม 5 ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานให้ได้นั้นจะต้อง
พัฒนาศาสนาให้มีสถานภาพที่พร้อมที่จะเป็นกลไกไปสู่การสร้างศีลธรรมทั้ง 5 ด้าน คือ ศาสนธรรม
ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี และงานการพัฒนาศาสนาศีลธรรมในชนบท
จะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการยอมรับปัญหาของคนในท้องถิ่นว่ามีอยู่จริง และจำเป็นต้องแก้ไข
คุณภาพและบทบาทของผู้นำ ฝ่ายพระและฆราวาส คุณสมบัติและการแสดงออกของผู้ทำงาน
การสร้างความสัมพันธ์และศรัทธา ตลอดจนการประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และ
สอดคล้องกับ พระสุทิน จุกวโร (ราชวัฒน์) (2563: ก) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธ
ธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน บ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด”
ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ที่เป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่ร่วมกัน
อย่างมีความสุข และเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสามัคคีโดยผ่านการ
ให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้
และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ คำกล่าวที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน มีประโยชน์มี
เหตุผลจงใจให้เชื่อมั่นเชื่อถือ อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ
บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา
ความมีตนเสมอ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสมานเสมอกันในชนทั้งหลาย

5.3 แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรม ของชุมชนตำบลสถึกได อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ชุมชนในตำบลสถึกได อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบแนวทางการสร้างสุขด้วยการปฏิบัติตามหลักศีล 5 หลักสังคหวัตถุธรรม และหลักสาราณียธรรมได้ บุคคลผู้นั้นก็จะ เป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความนับถือ และเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือในชุมชน การอาศัยอยู่ในสังคม ชุมชนต้องมีการพึ่งพาวาอาศัยซึ่งกันและกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือคนที่ด้อย โอกาส เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้มีศีลสมบูรณ์แล้วย่อมมีความเอื้ออาทรกัน และเกื้อกูลกัน ทำให้ชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันโดยความรักความสามัคคี ไม่ทะเลาะกัน ช่วยเหลือ กันในทุก ๆ ด้าน ความสุขในชุมชนจะเกิดขึ้นโดยเฉพาะในการช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข และมีการใช้วาจาคำที่สุภาพ ถ้อยคำที่มีประโยชน์ น่าเชื่อถือ ถ้อยคำที่เป็นจริง ไม่กระทบกับผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรกันภายในชุมชนในครอบครัว แก่สังคมรอบข้าง การให้ การเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อ แบ่งปันของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นถือเป็นการ เกื้อกูลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี สามารถผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ ชุมชนมีการระลึก ถึงกันอยู่ตลอดจะทำให้เกิดความสามัคคีเกื้อกูลกัน อันเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวรรณ มิตรัสต์ยศิริกุล (2565: ก) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดน่านในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดน่าน ผู้สูงอายุนำหลักภavana 4 ไปปรับใช้ปฏิบัติจะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ กาย ศีล จิต และปัญญาได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน สามารถที่จะปรับตนเองให้เป็นผู้มีความสุขได้ ได้แก่ 1) กายภavana การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่ดี ในทาง พระพุทธศาสนาจะช่วยส่งเสริมให้ผู้นั้นมีอายุที่ยืนยาว ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ 2) ศีลภavana การประยุกต์ใช้หลักศีลภavana ถือเป็นการพัฒนาเรื่องของความสัมพันธ์ ด้านบุคคลและสังคม คือการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยการรักษาศีล 5 หรือศีล 8 เพื่อการไม่เบียดเบียน หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เป็นต้น 3) จิตภavana การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มาร่วม กิจกรรมตามความพร้อมและความเหมาะสมของผู้สูงอายุแต่ละคน เช่น การไหว้พระ การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น การทำบุญตามวัดต่าง ๆ การปล่อยปลา การเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันพระ และฟังเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น 4) ปัญญาภavana การประยุกต์ใช้หลักปัญญาภavana คือ ปัญญาทางโลก ได้แก่ การเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารที่ น่าเชื่อถือเกี่ยวกับโควิด เช่น การปฏิบัติตัว การฉีดวัคซีน ฯลฯ และปัญญาทางธรรม คือ รู้ความ จริงว่าทุกสิ่งเป็นไปตามหลักไตรลักษณ์ไม่ยึดมั่นถือมั่น เป็นต้น และรู้จักดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาที่ฉลาดจนสามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้อย่าง แท้จริง และสอดคล้องกับ พระณเดช ปคุโณ (สมบรณฺ์ พร้อม) (2564: ก) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค้ายบกหวาน อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า สังคหวัตถุ 4

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสุข เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสัมพันธ์ดีผ่านการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การเสียสละ และการแบ่งปัน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ตนและผู้อื่น สมานัตตตา ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอดันเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย

แนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาของประชาชนชุมชน OTOP ตามหลักทาน ชาวชุมชนมีการจัดกิจกรรมหรือจัดทำกองทุนเพื่อช่วยเหลือประชาชนชุมชน OTOP ด้านหลักปิยวาจา ผ่านหลักรัฐธรรมนุญชุมชน เป็นกฎที่หมู่บ้านตั้งขึ้น หลักอุตถจริยา ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และหลักสมานัตตตา การเป็นผู้ทำความดีและประโยชน์ให้กับชุมชนด้วยความสม่ำเสมอ ซึ่งจักทำให้เกิดความสุขความเจริญในชีวิตและสังคม ชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นำแนวทางสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรม ของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์นั้น ไปเป็นต้นแบบในการดำเนินการสร้างความสุขที่ยั่งยืนในสังคมที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ในหน่วยงานหรือองค์กรที่มีผลประกอบการไม่ดี ควรมีการนำแนวทางสร้างสุขของชุมชนสลักไดไปปรับใช้ ในหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ให้เกิดภาวะ “คนสำราญงานสำเร็จ” ได้

3. นำวิธีแก้ปัญหาด้วยการใช้หลักพุทธธรรมและทฤษฎีสร้างสุข ไปใช้กับบุคลากรในชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกันอย่างเป็นปัจเจก (ส่วนตัว)

4. แนวทางสร้างสุขเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย ดังนั้น รัฐบาลควรกำหนดเป็นวาระแห่งชาติในการกำชับให้หน่วยงานต่าง ๆ สร้างสันติสุขด้วยหลักพุทธธรรมอย่างเคร่งครัด โดยมีงานวิจัยเล่มนี้เป็นใบเบิกทาง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาที่พบว่าแนวทางการสร้างสุขของชุมชนตำบลสลักได ประกอบด้วยหลักธรรม 3 หลัก คือ ศีล 5 สังคหวัตถุ 4 และสาราณียธรรม 6 ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียว การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีจัดให้มีการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้นำทางศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และนักวิชาการ เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษารูปแบบการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมและหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ ในชุมชนอื่น ๆ

4. ควรศึกษากับการนำหลักธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสุข เช่น พรหมวิหาร 4 ไตรสิกขา 3 อธิปไตย 4 และ ทิศ 6 เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ มีหลักคิด หลักปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาแนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ทำให้เห็นสภาพปัญหาของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ 1) สภาพปัญหาด้านขาดความน่าเชื่อถือไว้ใจกัน 2) สภาพปัญหาด้านการไม่เกื้อกูลกัน 3) สภาพปัญหาด้านความสามัคคี

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้การสร้างสุขทางสังคมในการอยู่ร่วมกันของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ หลักศีล 5 หลักสังคหัตถุธรรม 4 และหลักสาราณียธรรม 6

แนวทางการสร้างสุขด้วยหลักพุทธธรรมของชุมชนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้วยการปฏิบัติตามหลักศีล 5 หลักสังคหัตถุธรรม และหลักสาราณียธรรม เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ ความเกื้อกูล และความสามัคคี อันนำไปสู่การสร้างสุขในชุมชน ทำให้ชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันโดยความรักความสามัคคีไม่ทะเลาะกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ ความสุขทั้งปวง

เอกสารอ้างอิง

- ฐานิสร พันธุ์ครุฑ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นกับความคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญตัน หล้ากอง. (2532). แนวคิดเรื่องการพัฒนาชุมชนในพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2563). (2563). **ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.
- พระณเดช ปคุโณ (สมปรณฺ์พร้อม). (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบักหวาน ตำบลค่ายบักหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุทิน จกกวโร (ราชวัฒน์). (2563). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน บ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ศิริสุตา ธนาวานิชยกุล, ปารีญา ราพา และฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาความรักความสามัคคีแบบมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านป่าหม้ออำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์*, 3(2), 1-11.
- สุภาพรรณ ฦ บางช้าง และคณะ. (2529). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชนบท*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวรรณ มิตต์สัจย์สิริกกุล. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ จังหวัดน่านในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. (2565). *สภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล*. เข้าถึงได้จาก http://salakdai.go.th/page.php?pagename=data_detail&id=137 (สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2565).